

החוט המשולש

נאמא ג. קרסל

הפס הוא יותר ממתנגדיו את יסוד דת של ההוייה היהודית במשך הדורות ומכאן יכול היה לתפוס את בעיות ההווה ביתר בהירות מהם. והיה פינס כנודע איש דתי במהותו ולא יכול היה לתפוס את ההפך דה בין דת ללאומיות, היא ההפך דה שפתחה כאילו פתח לכניסתה של הלאומיות במחנה ישראל, שעה שלאומיות זו היתה קיימת זה מכבר והיתה לפיו חלק אורגני של הדת. אף ההשכלה אינה לדעתו בחינת דבר חדש, אלא אף היא מיסודות הדת בעבר וכפי שלמדנו לדעת, אם לא ידענו זאת עד היום במידה מספקת, היתה זו ההשכלה שלובה ושרורה בחיינו ובתרבותנו במשך כל הדורות.

וביקש רי"מ פינס בהתדיינותו זו עם המתקנים למיניהם להוכיח אך דבר אחד ויחיד, שעמנו „מקור חיים בקרבנו, והוא צומח, חי ומתפתח מאד לנו, פורה ומשגשג“ ואינו זקוק לתרופות מלאכותיות, כמו תיקונים מזה וסימני לאומיות, שאנו חסרים כביכול, מזה. היתה בו, ולפיו בעמנו, שלמות אורגנית שכללה הכל יחד: דת, לאומיות, השכלה כדי מזיגה אורגנית אחת, שלא יסבלה שום הפרדה. משום כך לא ניפלא כי בבואו להעתיק ללשון המציאות את יסודותיו הרעיוניים נמצא קרה מכאן ומכאן, המאבק שניהלו נגדו קנאי ירושלים מיד עם עלייתו וכן המאבק, שלא היה פחות חריף, עם אחד העם לאחר מכן, ייחודו אישיות זו כדמות יהודית סגולית בפני עצימה ומכאן שלא הובן הוא כראוי — ולא רק על ידי בני דורו.

ולא בכדי היה פינס בעל התחרות שהעמוקה ביותר לרחשי לשוננו ולא היה גדול ממנו מבחינה זו בדור, מלבד סוקולוב, אמן היה בלשון המקרא ובלשון חכמים ובמוזיקת שני הסגנונים גם יחד, ועדיין לא נבדקו עד היום נסיונותיו לנסח כללים במדעי הטבע בלשון-חכמים, צחה וברורה ויחד עם כך התמרד על כתיבה עברית, שלא היתה לדעתו עברית כל עיקר, הוא חש בסבלות תיהם של אלה שאינם יכולים ואף אינם יודעים להלביש מחלצות עבריות למושגים חשובים ונכבדים ביותר, הוא עצמו לא התחמק, ועל כן לגלג על בולמוס החידושים, שהיה לו לזרא, הלא הם החידושים, שביחד ממאמריו אמר עליהם: „סמרי שוטים הרבה תלו חברי בשפת עבר (על מושגים אלה). אבל מלבד שאין בסמרטוטים האלה כל יופי, הנה ררר במ אין בהם כדי לכסות את כל מערומי המושג“. בכך דומה היה לסוקולוב, שהתריע לא אחת על תרגומים של „בערך“, שעה בעבר ריח מוכנים גם ומזומנים היו צירר פים מקבילים לדיוקם של אותם מושגים.

ופינס התרד על דת ושהדת היתה לו חוות הכל, ידע למעשה למצוא שפה משותפת גם עם לא דתיים על יסוד המכנה המשותף של ישוב הארץ יבנינה, מן המפורסמות הלכו בעידוד הבייל"ויים וכרוזיו ומכתבי הגדושים דברי התפעלות יהעי רצה להם, כמעט ואין להם רע בספרות „הראשונים“, כיצד ידע הוא לצייר אותו פקיד נוגש במקוה ישראל מזה ואת הבייל"ויים העובדי דים כל עבודה קשה מזה, ימים רבים לפני קטרוגו של אחד העם על האפוטרופסות הוקיע פינס את מגרעותיה בביטויים הריפים ביותר, תוך הצבעה על אלטרנאטיבה, וכי ימים שרבו ורבו הקטרוגים על היה (המשך בעמ' 6)

א.

המעין עתה בכתביו של רבי חיאל מיכל פינס, שהחודש פל"א או חמישים שנה לפטירתו, לא יהא מופתע למצוא שבכירורן של כמה

פינס

וכמה בעיות יסוד בהוייתנו היהודית, ובעיקר בהתדיינותו עם אביר ההשכלה לילינבלום ועם המש"כיל באצטלה לאומית אחד העם.

החוט המשולש

אתו על כך, שכן אין מקטין על שרד אחרון של אותו סוג הקרוי: „הוכחי שפת עבר“ שעברית היתה להם חזות הכל ואילו לתכנה של עברית זו לא היתה כלל חשיבות. אילולא חששתי, הייתי אומר שכל החשיבות של ארץ ישראל ומדינת ישראל היתה ל„חובב“ זה אך ורק בנו הלשון העברית המדוברת. העי חונות והספרות. מכל מקום, ראק רק את העברית ובה הצטעצע כל ימיו ושנותיו.

ברם מה שהיה לפרסקי בחינת חיית תשתית היסד הילופה אצל האחרים ומבחינה זו היה פרסקי באמת המייסד האחרון, שדבר אין

פרסקי

לו עם איתם המבקשים עתה לחזק גם את העברית כאידיאולוגיה מניי גדת לעליה. יש להוציא מכלל זה, כי חש אתה בכל רשימה, פליסון ואפילו מכתב שלו, שלא היו לו חיים אחרים, פשוטם כמשמעם, מל" בד עברית זו ואף הצירוף ה-עבד לעברית" הרג אצלו מתחום המליצה והיה לממשה.

הרבה פירסם פרסקי בחייו. ברם הסוג היחיד שלא כינס, היא סידרת המאמרים שלו על סופרים והכמים, שהיה מפרסם בימי-זכרון, פטירה ויובלות, מן הראוי שאגודת הסופ"רים תוציא מסות אלה. יש בהן משום הומר היסטורי חשוב לחיל"דות הספרות העברית בארצות הכי רית ובמקומות אחרים. ג. קרסל

(סוף מעמ' 5)

שוב החדש וביהוד בינו הראשונים וביהוד שביהוד בימיה הראשונים של „אם המושבות“ פחה תקוה. הוא הסביר וחזר והסביר ליושבי גולה את טעמה המתוק של מצוות ישוב ארץ ישראל והיה פטרונם הנעלה של הראשונים במושבות הראשונות על כל הגוונים גם יחד.

מה צר שלא כונסי עדיין כל כתי בני המפוזרים — ולו עמי שיצע לי היה מקדיש תמורת הניגה אחת מוקדשת ל„ראשונים“ לכינוס פוזרי כחבוי של רבי יהואל מיכל פינס, מהבולטים והדגולים שבראשונים, שאי אתה יוצא מהעיון בכחבוי ללא התבימות מהצורה והתוכן גם יחד.

ב. השבוע לפני עשרים שנה נסטר בירושלים ד"ר יצחק אפשטיין. שאפילו אם הצרף את כל עיסוקיו גם יחד: פועל חקלאי (היה בין חמ"שח הצעירים שנבחרו על ידי „הנד" דיב הידיע" ללמוד הקלאות לפני שבעים ושבע שנה), מורה, סופר, הוקרילשון ועוד ועוד לא יאמרו אלה עדיין הרבה על דמות זו ששמה יצחק אפשטיין. ודאי, שהיה קודם כל מחנך ומחנך עברי, שעל כן דן ביכור עמו („השלוח" ד) בענין שהד חל מעסיק מאז את המהנכים העב"רים בגולה ובארץ: „עברית כעב"רית" (המאמר חזר ונדפס לאחר מכן כמבוא לספרו הראשון „עברית בעברית" — ורשא תרס"א). מכאן אך כפסע להמשך (אף הוא ב„השלוח") על הדיבור העברי ודרכי הפצחה, מובן שמן המפורסמות הוא מאמר „שאלה נעלמה" („השלוח" י"ז) על השאלה הערבית, שהיתה נעלמת לא רק בימיו אלא גם ימים רבים לאחר מכן.

החינוך היה יסוד נשמתו ומשום כך הרחיב את תחומיו והכליל בו אספקטים חדשים לא שערום מהנכים עברים לפניו וגם ימים רבים לאחריו. הדיסרטציה שלו (בצרפתית) על ריבוי הלשונות בחינוך והשפער תה, היא אקטואלית גם בחינוך של ימות קיבוץ גלויות. ואחרון אחרון — דורות על דורות אנו שקדים על חקר לשוננו ודקדוקה והנה בא חכם-חינוך וידע רזי הפסיכולוגיה ומאיר מאספקטים אלה חוקי דקי דוק וצירופי לשון והדברים מאירים ושמחם ואף מתקבלים על הרבים. ולבסוף אינו גלאה הישיש ומאמן את עצמו ואת אחרים בהגייתה של לשוננו. שאף היא אינה כתיקנות. אין זה מהמפורסמות שר"י אפי

א. פ. שטיין

שטיין שקד על החינוך הנכון עוד בראשית פעלו החינוכי בארץ לפני ששים שנה ומעלה, עם מינויו, למי של, למסקה על בתי הספר בגליל (1900) אנו שומעים, „כי בתי הספר עמדו על מדרגה נמוכה מאוד. והי מבטא? מבטא ליטאי בלול בפולני וריבוי וכי" התה השם: ספרדי, אחי רת חתיה עתה, מר אפשטיין הנהו פדגוג מצוי, מורה חדש בעמנו ועדים הם נסים בכר ואחד העם, „הללוהו" („המגיד החדש" 1900, 365). מסותיו בחקרי לשון שנתפרו סמו ברובן ב„דבר" הן דוגמה לפר"קי ספרות מהסוג הנעלה ביותר אינו יודע באיזו מידה מצויות אסופות מאמריו אלה („הגינני לשון" „מחקר" רים בפסיכולוגיה של הלשון והחי נוך העברי" „עם מבואות של מ. שחורי" ספיבק וא. בן ישראל) ביד מורים וסופרים. שכן ספרי יסוד הם לאלה ולרבים זולתם ואנב, לאי הד פטירתו סופר ד"ר ג. טירוב ז"ל על מילון למונחים פסיכולוגיים שלו הנמצא בידי יעקב קלצקי, אף הוא כבר שיכנ עפר. היכן מילון זה?!

קרוב לששים שנה, בהפסקה קצי רת, עשה ר"י אפשטיין בתחומי החי נוך והישוב ואישיותו המלבבת ידאי שלא תישכח מאלה שזכה ולו גם במקצת, להיות במחיצתו.

ג. דניאל פרסקי, שהלך מאחזו לפני שנה לא, זכה כנודע להיות עמנו כאן, שכן היתה לו, לעבד לעב יתי, העברית מדינת-יציאות, שהוא נשאה אתו ובלבו כל עשרות שנות ישיבתו באמריקה. ולא זו בלי בדי, בשנותיו האחרונות טבע מונה הדיש: „עליה שני" באמריקה קת, לאמור, אותם שהגיעו לאמריקה לפני מלחמת העולם הראשונה מילי אי כביכול את התפקידים שאנשי העליה השניה מילאו כאן. מיד עשה לו צירוף זה כנפיים וביהוד „נחסף" על ידי ציונים היושבים בגולה, שחסרו גם המציאות העברית שהיתה זה בפרסקי, קשה היה להתווכח